

TRESTNÍ PRÁVO OPRAVNÉ PROSTŘEDKY

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

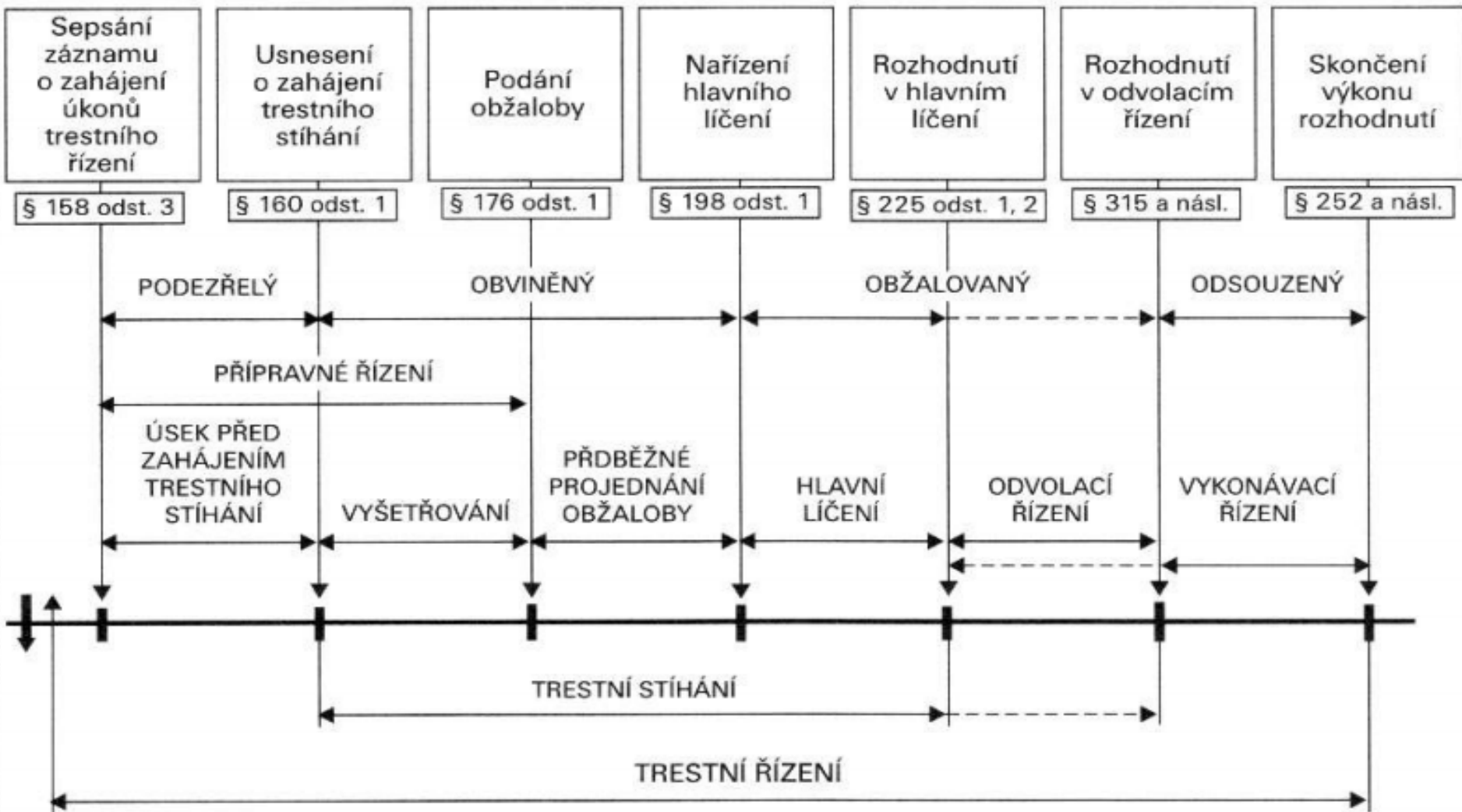
JUDr. Roman Vicherek
soudce Okresního soudu v
Ostravě
roman.vicherek@seznam.cz

Opravný prostředek

- **Opravný prostředek** je úkon, kterým se zahajuje opravné řízení k přezkoumání rozhodnutí OČTŘ, kterého se domáhá i zákonem oprávněný subjekt.
- Řeší se jimi:
 - vady skutkové - error in facto,
 - vady právní - error in iure,
 - vady procesní - error in procedendo.
- **Druhy opravných prostředků:**
 - řádné - mimořádné,
 - s devolutivním účinkem - bez devolutivního účinku,
 - s odkladným (suspenzivním) účinkem - bez suspenzivního účinku.
- **Řádný opravný prostředek** - lze uplatnit dříve, než napadené rozhodnutí nabude právní moci, např. stížnost, odvolání, odpor.
- **Mimořádný opravný prostředek** - lze uplatnit až po nabytí právní moci rozhodnutí - obnova řízení, stížnost pro porušení zákona, dovolání, přezkoumání rozhodnutí státního zástupce Nejvyšším státním zastupitelstvím.

Stádia trestního řízení

STADIA TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Zásady opravného řízení

- ▣ **Beneficium cohaesionis** - tzv. dobrodiní ze souvislosti. Rozhodnutí ve prospěch jiných spolupachatelů se vydá i v případě, když tyto osoby nepodalý odvolání.
- ▣ **Autoremedura** - o opravném prostředku (zpravidla stížnosti) rozhodne ten orgán, který napadené rozhodnutí vydal, pokud autoremedurou není zasahováno do práv jiných subjektů. Autoremedurou se stížnosti vyhovuje.
- ▣ **Suspenzivní účinek** opravného prostředku znamená, že podání opravného prostředku má odkladný účinek.
- ▣ **Devoluce, devolutivní účinek** - o opravném prostředku vždy rozhoduje orgán vyššího stupně, než který rozhodnutí vydal. Protikladem devoluce je autoremedura.
- ▣ **Zákaz reformace in peius** - zákaz změny rozsudku v neprospěch obžalovaného, v případě, že opravný prostředek je podán pouze ve prospěch obžalovaného.

Stížnost

- ▣ Stížnost je řádný opravný prostředek proti **usnesení** v zákonem stanovených případech, kterou je možno podat v zákonem **stanovené lhůtě do 3 dnů** od doručení (oznámení) rozhodnutí.
- ▣ Stížnost lze podat
 - Proti všem usnesením policejního orgánu
 - Proti usnesení soudu a SZ
 - tam kde to TŘ výslovně stanoví
 - jestliže rozhoduje ve věci v prvním stupni
 - Usnesení NSZ - Proti usnesení nejvyššího státního zástupce lze podat stížnost pouze tehdy, jestliže podle zákona o stížnosti přísluší rozhodnout soudu. Orgánem, který o stížnosti rozhoduje je Nejvyšší soud.

Stížnost

- ▣ **Oprávněnými osobami** jsou:
 - Osoba které se rozhodnutí přímo týká,
 - Osoba, která k jeho vydání dala podnět (PMS, ředitel věznice)
 - Osoby za něž může podat stížnost někdo jiný (obhájce na základě PM, zákonný zástupce, příbuzní v pokolení přímém, sourozenec, osvojitel, manžel, druh).
 - Zúčastněná osoba a poškozený (zmocněnec na základě PM)
 - Státní zástupce může stížností napadnout i usnesení vydané soudem (ve prospěch i neprospěch).
 - OSPOD – za mladistvého i proti jeho vůli
- ▣ Platí zásada, že oprávněná osoba se může **práva stížnosti vzdát nebo ji vzít zpět.** (obhájce se souhlasem)
- ▣ **Důvodem stížnosti** mohou být nesprávnost výroku, zřejmý rozpor výroku s odůvodněním, porušení procesního postupu předcházejícímu vydání rozhodnutí.

Stížnost

- ▣ Stížnost se podává vždy u orgánu, proti jehož usnesení směřuje, a to ve lhůtě tří dnů od oznámení usnesení. Oznámením usnesení rozumíme jeho vyhlášení, respektive jeho doručení, pokud je doručení opisu usnesení předepsáno.
- ▣ Podání stížnosti má odkladný účinek pouze v případech v zákoně výslovně uvedených. Tam, kde zákon nepřiznává stížnosti odkladný účinek, lze usnesení vykonat ještě předtím, než nabylo právní moci. Jedná se o tzv. **předběžnou vykonatelnost**. (U o vzetí do vazby)
- ▣ Má zásadně **devolutivní účinek** (rozhoduje nadřízený orgán) , pokud není uplatněna autoremedura.

Stížnost

- Orgán rozhodující o stížnosti **přezkoumá**:
 - zda je stížnost přípustná,
 - zda byla podána včas a osobou oprávněnou
 - zda se osoba stížnost podávající stížnosti nevzdala nebo ji nevzala zpět.
 - správnost všech výroků napadeného usnesení a také řízení napadenému usnesení předcházející.
- **Revizní princip** - rozsah přezkoumávání rozhodnutí, které se děje na základě obecné povinnosti dané zákonem, nezávisle na vůli projevené stěžovatelem. Z toho vyplývá, že orgán rozhodující o stížnosti **přezkoumá napadené usnesení v celé šíři**. Neomezuje se přitom jen na námitky uplatněné stěžovatelem (princip apelační).
- Dosah revizního principu je omezen: **zásadou zákazu změny k horšímu** týkající se osoby, která stížnost podala nebo v jejíž prospěch byla stížnost podána. Naopak je revizní princip rozšířen **zásadou *beneficia cohaesionis***. To znamená, že pokud nadřízený orgán změní usnesení ve prospěch obviněného z důvodu, který prospívá také některému spoluobviněnému, změní usnesení také ve prospěch tohoto spoluobviněného.

Stížnost

- ▣ **Rozhodnutí stížnostního orgánu:**
 - K **zamítnutí stížnosti** dojde buď:
 - z důvodů formálních, kdy stížnost není přípustná,
 - z důvodů věcných, kdy stížnost není důvodná.
 - Nebude-li stížnost zamítnuta, **zruší nadřízený orgán napadené usnesení**, a pokud je zapotřebí nového rozhodnutí:
 - rozhodne sám ve věci, anebo
 - uloží orgánu, proti jehož rozhodnutí stížnost směřuje, aby o věci znovu jednal a rozhodl.
 - Je-li vadná jen část napadeného usnesení a lze-li ji oddělit od ostatních, anebo týká-li se stížnost jen některé z více osob nebo více věcí, o nichž bylo rozhodnuto tímž usnesením, omezí se rozhodnutí nadřízeného orgánu jen na onu část.
 - Záleží-li vada vtom, že v napadeném usnesení **některý výrok chybí nebo je neúplný**, může nadřízený orgán, aniž usnesení zruší, je **sám buď doplnit, nebo doplnění uložit** orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje.
- ▣ Orgán, jemuž věc byla vrácena, je při novém rozhodování **vázán právním názorem nadřízeného orgánu**. Právním názorem se rozumí názor vyslovený k výkladu ustanovení práva hmotného i procesního.

Odvolání

- Odvolání je řádný opravný prostředek **proti rozsudku i soudu prvního stupně**, který má odkladný účinek.
- Rysy odvolání:
 - vybudováním odvolacího práva na co nejširším základě,
 - vázaností odvolacího soudu odvoláním,
 - kontroly práce soudů prvního stupně,
 - důsledné ochrany práv zúčastněných stran v odvolacím řízení,
 - principu výrazně apelačního s prvky kasace,
 - jednoduchostí, rychlostí, hospodárností řízení a jeho všestranného zpřístupnění.
- **Lhůta k podání odvolání je 8 dní** od **doručení** rozsudku. Při odvolání platí omezený revizní princip, zákaz reformace in peius a princip beneficium cohaesionis.
- Důvody odvolání:
 - pro nesprávnost výroku rozsudku - toto může být způsobeno jak vadami skutkovými, tak i právními,
 - proto, že výrok nebyl učiněn
 - pro porušení ustanovení o řízení předcházejícím rozsudku, jenž mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo, že chybí.
- **Důvody odvolání** - všechny výroky učiněné v rozsudku, skutečnost nevyslovení některých výroků, ač o nich mělo být rozhodnuto, řízení předcházející vydání rozsudku. Odvolání musí být vždy odůvodněno.

Odvolání

- **Osoby oprávněné podat odvolání:**
 - státní zástupce (ve prospěch i neprospěch),
 - obžalovaný (obhájce na základě zmocnění),
 - poškozený (za poškozeného zákonný zástupce, i opatrovník, zmocněnec, společný zmocněnec), zúčastněná osoba (a její zákonný zástupce nebo zmocněnec).
 - Ve prospěch obžalovaného osoby blízké, orgán sociálně -právní ochrany dětí.
- Odvolání se podává u toho **soudu, proti jehož rozsudku směřuje.**
- Odvolání se posuzuje vždy **dle svého obsahu.**
- Odvolání má **odkladný účinek**, pokud si ale z více obžalovaných podá odvolání jen jeden, nebrání to vykonatelnosti rozsudku u ostatních obžalovaných.
- Odvolání musí být podáno **ve stanovené lhůtě** a musí z něj být patrné, ve **kterých výrocích napadá rozsudek a uvádí vady**, vytykané rozsudku nebo trestnímu řízení. Odvolání je možno založit na zjištění nových důkazů a skutečnosti.
- Oprávněné osoby se mohou **odvolání vzdát** nebo již učiněné **odvolání vzít zpět** do doby, než se odvolací soud odebere k poradě.

Odvolání

- ▣ **Řízení u soudu I. Stupně**
 - zjistit a odstranit nedostatky obsahu odvolání a umožnit stranám vyjádřit se k podanému odvolání.
- ▣ **Řízení u soudu II. Stupně**
 - Odvolací soud se zabývá přezkoumáním jen těch podnětů, které byly v odvolání uvedeny. Přezkoumá také správnost postupu řízení jím předcházející.
 - V **neveřejném zasedání** má možnost odvolací soud rozhodnout pouze:
 - zjištěním, zdali odvolání splňuje formální požadavky,
 - zruší-li napadený rozsudek nebo jen jeho část,
 - zrušením rozsudku a vrácením věci soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí nebo k došetření státnímu zástupci,
 - zastavením trestního stíhání bez zrušení napadeného rozsudku,
 - přerušením trestního stíhání bez zrušení rozsudku.
 - Ve **veřejném zasedání** má možnost k výše jmenovaným ještě
 - rozhodnout ve věci sám rozsudkem,
 - odkázat poškozeného na řízení ve věcech občansko-právních nebo na řízení k jinému příslušnému orgánu.

Odpor

- ▣ **Odpor** je řádným opravným prostředkem proti trestnímu příkazu. Lhůta k jeho podání činí osm dní.
- ▣ **Oprávněnou osobou** je obviněný a osoby, které mohou podat opravný prostředek v jeho prospěch, a státní zástupce. **Nikoliv však poškozený.**
- ▣ Podání odporu má za **následek nařízení hlavního líčení** a opětovné projednání věci.

Mimořádné opravné prostředky

- ▣ Základním předpokladem pravomocných rozhodnutí v trestním řízení je **stabilita vydaných rozhodnutí a jejich nezměnitelnost**.
- ▣ Setrvání na závaznosti a nezměnitelnosti rozhodnutí by znamenalo **vážné ohrožení správného a spravedlivého rozhodování** – výjimečnost institutu,
- ▣ **Mimořádný opravný prostředek** - lze uplatnit až po nabytí právní moci rozhodnutí.
 - obnova řízení,
 - stížnost pro porušení zákona,
 - dovolání,
 - přezkoumání rozhodnutí státního zástupce Nejvyšším státním zastupitelstvím.

Dovolání

- ▣ Dovolání - lze podat proti **pravomocným rozhodnutím soudů** (§ 265a) z taxativně stanovených důvodů (§ 265b). Je určeno k nápravě procesních a hmotněprávních vad rozhodnutí a řízení, které jim předcházelo, **nikoli k přezkoumání správnosti skutkových zjištění** napadeného rozhodnutí.
- ▣ Nutnost **vyčerpat řádné opravné prostředky**.
- ▣ Zákon v ustanovení § 265a odst. 2 přesně vymezuje **předmět dovolání**, kterými jsou:
 - rozsudek, jímž byl obviněný uznán vinným a uložen mu trest, popř. ochranné opatření nebo bylo upuštěno od potrestání,
 - rozsudek, jímž byl obviněný obžaloby zproštěn,
 - usnesení o zastavení trestního stíhání,
 - usnesení o postoupení věci jinému orgánu,
 - usnesení, jímž bylo uloženo ochranné opatření,
 - usnesení o schválení narovnání,
- ▣ Rozhodnutí, jímž byl zamítnut nebo odmítnut řádný opravný prostředek proti rozsudku nebo usnesení uvedenému pod písm. a) až g).

Dovolání

- **Oprávněné osoby** uvedeny v § 265d –
 - nejvyšší státní zástupce
 - obviněný pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu a to *pouze prostřednictvím obhájce.*
- **Důvody** jsou kvalifikované procesní a hmotněprávní vady (např. rozhodl věcně nepřislušný soud nebo vyloučený orgán, obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona měl mít, porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo veřejném zasedání, proti obviněnému bylo vedeno nepřipustné trestní řízení, bylo vydáno rozhodnutí, aniž byly splněny podmínky pro jeho vydání, rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku, uložen druh trestu, který zákon nepřipouští, uložena ochranná opatření, aniž byly splněny podmínky...)
- **Dovolání se podává** zásadně u **soudu, který ve věci rozhodl v prvním stupni, ve lhůtě do 2 měsíců** od doručení rozhodnutí a má tzv. centralizovaný devolutivní účinek dovolání **rozhoduje Nejvyšší soud** (§ 265c). Nalézací soud činí v rámci dovolání „pouze“ administrativní úkony, např. dbá na odstranění vad dovolání a předkládá je společně se spisy NS.
- Dovolání jako mimořádný opravný prostředek **nemá přímý suspensivní účinek**. Rozhodnutí, která se stala pravomocnými díky napadenému rozhodnutí, jsou vykonatelná bez ohledu na to, že ve věci bylo podáno dovolání.

Dovolání

- ▣ Nejvyšší soud rozhoduje **v senátech** složených z předsedy senátu a dvou soudců. Dospěl-li senát k právnímu názoru, který je odlišný od právního názoru v rozhodnutí Nejvyššího soudu, postoupí věc k rozhodnutí **velkému senátu kolegia**.
- ▣ Hlavní zásady pro rozhodování dovolacího soudu:
 - princip **vázanosti dovolacího soudu podaným opravným prostředkem**, resp. důvody v něm uvedeny.
 - Z hlediska vyřízení věci se uplatňuje, **kasační princip s prvky apelace**. Jestliže je na podkladě podaného dovolání napadené rozhodnutí nebo je jeho část zrušena, přikáže Nejvyšší soud zpravidla orgánu, o jehož rozhodnutí jde, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.
 - **Zákaz změny v neprospěch obviněného**.
 - Před rozhodnutím o dovolání může předseda senátu Nejvyššího soudu **odložit nebo přerušit výkon rozhodnutí**, proti němuž bylo podáno dovolání.
 - Na základě skutkového a právního stavu, který tu byl v době vydání napadeného pravomocného rozhodnutí, popř. v době, kdy bylo konáno řízením, jež mu předcházelo.

Dovolání

- ▣ Nejvyšší soud dovolání **odmítne**:
 - není-li přípustné;
 - bylo-li podáno z jiného důvodu, než je uvedeno v zákoně;
 - bylo-li podáno opožděně; osobou neoprávněnou; osobou, která ho znovu podala, když ho předtím výslovně vzala zpět;
 - nesplňuje-li náležitosti obsahu dovolání;
 - jde-li o dovolání zjevně neopodstatněné;
 - je-li zcela zřejmé, že projednání dovolání by nemohlo zásadně ovlivnit postavení obviněného a otázka, která má být z podnětu dovolání řešena, nemá po právní stránce zásadního významu.
- ▣ Dovolací soud podle § 265k) napadené rozhodnutí, popř. i řízení, které mu předcházelo, může **zrušit**, a věc přikázat k novému projednání a rozhodnutí, je-li zřejmé, že vadu nelze odstranit ve veřejném zasedání.
- ▣ Orgán, jemuž Nejvyšší soud nařídil, aby věc znovu projednal a rozhodl, je **vázán právním názorem**, který Nejvyšší soud v rozhodnutí o dovolání vyslovil a je povinen provést všechny procesní úkony, které Nejvyšší soud nařídil.

Stížnost pro porušení zákona

- Stížnost pro porušení zákona je mimořádným opravným prostředkem, který lze **podat proti pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce** (nejsou blíže vymezená). Stížnost **podává zásadně ministr spravedlnosti k Nejvyššímu soudu** (centralizovaný devolutivní účinek, § 266).
- Účelem je **náprava právních vad nebo náprava vadného postupu řízení, které pravomocnému rozhodnutí předcházelo**, skutkové nedostatky lze tímto opravným prostředkem přezkoumávat, pokud jsou důsledkem vadného právního posouzení.
- Stížnost pro porušení zákona je **oprávněn podat ministr spravedlnosti**, přičemž ji může podat, ale nemusí, jde o jeho **dispozitivní právo**. Podnět k podání stížnosti má právo podat kterákoli osoba.
- Lhůta k podání je určena pouze pro případ, že jde o rozhodnutí, jehož zrušení nebo nápravy se lze domáhat dovoláním, v ostatních případech **lhůta neplatí**.
- Pravomocným rozhodnutím, které lze napadnout stížností, se rozumí výhradně výroková část rozhodnutí, nikoli odůvodnění a jeho další formální náležitosti.
- Stížnost lze podat i proti výroku o **trestu**, ovšem pouze v případě, kdy uložený trest je ve výrazném nepoměru ke stupni závažnosti činu nebo k poměrům pachatele.
- Porušením zákona se rozumí významný nesoulad napadeného rozhodnutí s právní normou, nikoli jakékoli porušení zákona.

Stížnost pro porušení zákona

- ▣ Nejvyšší soud **zamítne** stížnost pro porušení zákona:
 - není-li přípustná,
 - byla-li podána opožděně,
 - není-li důvodná.
- ▣ Shledá-li Nejvyšší soud, že zákon porušen byl, **vysloví rozsudkem, že napadeným rozhodnutím, popřípadě jeho částí nebo v řízení, jež takovému rozhodnutí předcházelo, byl porušen zákon.**
- ▣ Jestliže dojde ke zrušení napadeného rozhodnutí, Nejvyšší soud zpravidla přikáže orgánu, o jehož rozhodnutí jde, aby věc znovu projednal a rozhodl.
- ▣ Jestliže zákon **nebyl porušen v neprospěch obviněného** (tedy zejména byl-li zákon porušen v jeho prospěch), pak provedení nápravy není možné.

Obnova řízení

- ▣ Obnova řízení na rozdíl od předchozích mimořádných opravných prostředků **směřuje především k nápravě vad skutkových, které jsou v pravomocném rozhodnutí.** Příčiny těchto nedostatků vyšly najevo až po nabytí právní moci rozhodnutí. Z tohoto důvodu nemohly být vyřešeny podáním řádného opravného prostředku.
- ▣ **Obnovu řízení lze povolit** u pravomocných rozhodnutí; zákon je omezuje na:
 - rozsudek (odsuzující i zprošťující),
 - trestní příkaz,
 - usnesení o zastavení trestního stíhání,
 - usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání,
 - usnesení o schválení narovnání,
 - usnesení o postoupení věci jinému orgánu.
- ▣ Podmínky povolení obnovy spočívají zejména v **dodatečném zjištění důkazů dříve neznámých,** které by mohly změnit rozhodnutí o vině a trestu, některý z OČTŘ v původním řízení porušil své povinnosti a dopustil se tak trestného činu, nebo bylo rozhodnuto na základě předpisu, který Ústavní soud zcela nebo zčásti zrušil.

Obnova řízení

- O povolení obnovy se nerozhoduje z úřední povinnosti, ale vždy na návrh oprávněné osoby (§ 280). Návrh může být podán ve prospěch nebo v neprospěch obviněného.
 - ve prospěch i v neprospěch obviněného státní zástupce,
 - ve prospěch obviněného, kromě obviněného také osoby, které by mohly podat v jeho prospěch odvolání.
- **Řízení obnovovací**

Jeho účelem není přezkoumávat zákonnosti a odůvodněnost původního pravomocného rozhodnutí, vůči němuž směřuje, tedy zda jsou zde nové skutečnosti nebo důkazy, které byly příslušnému orgánu dříve neznámé a zda jsou způsobilé zpochybnit správnost dosavadního pravomocného rozhodnutí a odůvodnit jiné rozhodnutí.
- **Řízení po povolení obnovy** (řízení obnovené - iudicium rescissorium) přichází úvahu, jen když soud alespoň částečně vyhověl návrhu na obnovu řízení, pravomocně povolil obnovu a zrušil původní napadené pravomocné rozhodnutí.
- Byla-li povolena obnova jen ve prospěch obviněného:
 - doba od právní moci původního rozsudku do právní moci usnesení povolujícího obnovu se do promlčecí doby nezapočítává,
 - nesmí mu být novým rozsudkem uložen trest přísnější,
 - nepřekáží jeho smrt provedení dalšího řízení a trestní stíhání nelze zastavit proto, že obviněný zemřel.